

نیروی دریایی راهبردی

یک نیروی دریایی راهبردی باید قادر باشد در مناطق دریایی دوردست طیف وسیعی از عملیات دریایی را برای تأمین منافع ملی و سیاست خارجی طراحی و به مرحله اجرا درآورد. نیروی دریایی راهبردی، نیروی خودکفایی است که خود را در برابر تهدیدات سطحی، زیرسطحی و هوایی محافظت می‌کند و قابلیت تداوم آماد و پشتیبانی در مسافت‌های دور را دارد (اصل ماندگاری). تعداد اندکی از نیروهای دریایی وجود دارند که می‌توانند، به عنوان نیروی دریایی آب‌های آبی عمل کنند. این نیروی دریایی دارای ویژگی‌هایی است که قابلیت انجام همه مأموریت‌های دریایی نظامی در سطح جهانی را به آن خواهد داد.

نیروی دریایی راهبردی () که معمولاً در سایر کشورها به عنوان نیروی دریایی کامل یا نیروی دریایی آب‌های آبی از آن یاد می‌شود، به آن دسته از نیروهای دریایی گفته می‌شود که قادرند با اعزام شناورهای جنگی به خارج از آب‌های سرزمینی و در فاصله‌های بسیار دور از ساحل در دریاها و اقیانوس‌ها با توجه به توانمندی‌های خود یک طیف وسیعی از عملیات‌های دریایی را طراحی و به مرحله اجرا در آورند و از منافع ملی کشور متبوع خود محافظت نمایند. لذا چنین نیروی دریایی جهت انجام مأموریت‌های ذاتی خود دارای طیف کاملی از ناوهای هواپیمابر، ناوهای آب‌خاکی نیروبر، ناوشکن‌های سبک و سنگین، شناورهای سبک تهاجمی برای کنترل دریاها و همچنین دارای انواع زیردریایی‌های اتمی تهاجمی مجهز به موشک‌های بالستیک و کروز می‌باشد.

یک نیروی دریایی راهبردی باید قادر باشد علاوه بر حفاظت از آب‌های سرزمینی و منطقه انحصاری اقتصادی عملیات دریایی دفاع در عمق () را طراحی و به مرحله اجرا درآورد. یک نیروی دریایی کامل علاوه بر دارا بودن ویژگی‌های موصوف بایستی آمادگی کامل برای به عهده گرفتن تعداد زیادی از عملیات‌های دریایی به‌طور مستقل را دارا باشد. در بعد نیروی انسانی متبحر با توجه به اینکه صحنه‌های نبرد آبی در دریا بسیار متفاوت‌تر از صحنه‌های امروزی خواهد بود، لذا کارکنان نیروی دریایی با ویژگی‌های راهبردی در قرن بیست و یکم بایستی از دانش و مهارت‌های خاص و پیچیده دریایی برخوردار باشند، صحنه‌های نبرد دریایی محلی گذشته، امروزه به جنگ‌های دریایی منطقه‌ای و حتی قاره‌ای تبدیل شده است. امروزه با استفاده از فناوری‌های مدرن، فرماندهان یگان‌های شناور در منطقه وسیعی اعمال فرماندهی خواهند کرد.

مفاهیم انواع نیروهای دریایی در دنیا:

قبل از تشریح طبقه‌بندی نیروهای دریایی در دنیا لازم است به مفاهیم انواع نیروی دریایی پردازیم که عبارتند از: نیروی دریایی آب‌های قهوه‌ای، نیروی دریایی آب‌های سبز و نیروی دریایی آب‌های آبی (نیروی دریایی کامل)

نیروی دریایی آب‌های قهوه‌ای [۱]:

به آب‌هایی گفته می‌شود که داخل رودخانه‌ها، خلیج‌های کم عمق و سواحل که به علت عمق کم، آب آن به رنگ زرد مایل به قهوه‌ای است اطلاق می‌شود. از نظر نظامی نیروی دریایی قهوه‌ای واژه‌ای است که به شناورهای توپدار کوچک و شناورهای گشتی که در داخل رودخانه‌ها به کار گرفته شده‌اند بر می‌گردد. در یک معنی گسترده به هر نیروی دریایی که استعداد به اجرا در آوردن عملیات نظامی در رودخانه، آب‌های داخلی یا آب‌های ساحلی را دارد، نیروی دریایی آب‌های قهوه‌ای گفته می‌شود. نیروی دریایی آب‌های قهوه‌ای مختص کشورهایی است که فاقد نیروی دریایی آبی سبز باشند.

نیروی دریایی آب‌های سبز [۲]:

از نظر هیدرولوژی به معنی آب‌های به طور نسبی عمیق می‌باشد. عمق آب در این منطقه به حدی است که رنگ آب به سبزی متمایل است. اما از نظر نظامی به نیروی دریایی گفته می‌شود که شعاع عمل آن در نزدیکی ساحل است، توانایی انجام عملیات در آب‌های ساحلی و یا کرانه‌ای ساحلی خود را دارد. این نیروی دریایی دارای یگان‌های شناور حداکثر تا کروت (پاسیور) بوده و می‌تواند در مناطق آب‌های ساحلی و یا سرزمینی عملیات انجام دهد. این نیرو فاقد ناو هواپیمابر بوده و برای محافظت از خود به هواپیماهای پایگاه‌های هوایی در ساحل وابسته است. این نیروی دریایی ممکن است قادر باشد، تعداد اندکی از کشتی‌های خود را برای دیدارهای دوستانه یا حتی تمرینات مشترک با سایر نیروهای دریایی به دریا اعزام نماید.

نیروی دریایی آب‌های آبی [۳]:

واژه آب‌های آبی به آب‌های دریای آزاد و اقیانوس‌ها گفته می‌شود، که به هنگام شرایط جوئی نامساعد قدرت دریا بالا رفته (امواج سهمگین تا درجه ۱۲ بر اساس جدول بوفورث) ایجاد می‌شود و از نظر نظامی، نیروی دریایی آب‌های آبی یک اصطلاح برای توصیف و تشریح قدرت دریایی با قابلیت عملیات در آب‌های عمیق اقیانوس‌های باز و بزرگ است. در جنگ‌های مدرن، نیروی دریایی آب‌های آبی، نیروی خودکفایی است که خود را در برابر تهدیدات سطحی، زیرسطحی و هوایی محافظت می‌کند و قابلیت تداوم آماد و پشتیبانی در مسافت‌های دور را دارد (اصل ماندگاری در دریا). تعداد اندکی از نیروهای دریایی وجود دارند که می‌توانند به عنوان نیروی دریایی آب‌های آبی عمل کنند. از نیروی دریایی ایالات متحده آمریکا می‌توان به عنوان یک نیروی دریایی کامل یاد کرد.

طبقه بندی نیروهای دریایی در دنیا

نیروهای دریایی در دنیا به شرح زیر طبقه بندی می‌شوند:

رتبه اول: نیروی دریایی راهبردی ارشد جهانی (کامل) [۴]

نیروی دریایی است که توان انجام همه مأموریت‌های دریایی نظامی در سطح جهانی را دارا می‌باشد. لذا دارای طیف کاملی از ناوهای هواپیمابر، ناوهای آب‌خاکی نیروبر، ناوشکن‌های سبک و سنگین، شناورهای سبک تهاجمی برای کنترل دریاها و زیردریایی‌های اتمی تهاجمی مجهز به موشک‌های بالستیک و کروز می‌باشد. به علاوه آمادگی کامل برای به عهده گرفتن تعداد زیادی از عملیات‌های دریایی به طور مستقل را دارا می‌باشد. برای مثال نیروی دریایی آمریکا.

رتبه دوم: نیروی دریایی راهبردی ارشد جهانی (جزئی) [۵]

به نیروهای دریایی گفته می‌شود که مقدار کمتری از توانمندی‌های یک نیروی دریایی راهبردی ارشد جهانی کامل را دارا می‌باشند، ولی قادرند به تعداد کافی اجرای عملیات‌های مستقل عمده را در خارج از منطقه خود به عهده بگیرند. برای مثال: نیروهای دریایی فرانسه، انگلستان، روسیه

رتبه سوم: نیروی دریایی راهبردی متوسط جهانی [۶]

این طبقه‌بندی شامل نیروهایی می‌باشد که ممکن است طیف کاملی از توانمندی‌های یک نیروی دریایی راهبردی کامل را دارا نباشد، ولی دارای توانمندی‌ها و ظرفیت‌های معتبر و محقق در بعضی از آن موارد هستند و پیوسته در تمریناتی در فاصله‌های دورتر از آب‌های سرزمینی خود این توانمندی‌ها را در همکاری با دیگر نیروهای دریایی عمده به نمایش می‌گذارند. برای مثال: نیروهای دریایی کانادا، هلند، استرالیا

رتبه چهارم: نیروی دریایی راهبردی متوسط منطقه‌ای [۷]

این‌ها نیروهای دریایی هستند که توانمندی اعزام نیرو و گسترش آن در حوزه‌های آب‌ها و اقیانوس‌های همجوار را دارا می‌باشند. این در حالی است که ممکن است ظرفیت اجرای عملیات در سرزمین‌های دورتر از کشور را نیز به هر علتی دارا باشند، ولی آن‌ها این کار را به طور منظم انجام نمی‌دهند. برای مثال نیروی دریایی هند

رتبه پنجم: نیروی دریایی راهبردی مجاور (همسایه) [۸]

این‌ها نیروهای دریایی هستند که بعضی از توانمندی‌های اعزام نیرو کاملاً دورتر از ساحل را دارا می‌باشند، ولی آن‌ها توانایی انجام عملیات دریایی در سطوح بالا در فاصله‌های دور از ساحل در اقیانوس‌ها را ندارند. برای نمونه: نیروی دریایی چین.

رتبه ششم: نیروی دریایی دفاعی آب‌های فراسرزمینی [۹]

این‌ها به نیروهای دریایی گفته می‌شود که نسبتاً سطوح بالایی از توانمندی‌های دفاعی و عملیات گشتزنی تا مساحت دویست مایلی از ساحل را دارا می‌باشند. ماندگاری آن‌ها در دریا به وسیله شناورهای فریگیت، کروت و یا توانمندی‌های نیروهای زیرسطحی میسر می‌شود.

رتبه هفتم: نیروی دریایی دفاعی آب‌های سرزمینی و آب‌های داخلی [۱۰]

این‌ها نیروهای دریایی هستند که توانمندی اولیه دفاع در آب‌های سرزمینی (داخلی) را دارا می‌باشند. آن‌ها برای مأموریت جنگ‌های ساحلی تا عملیات‌های گشتزنی به‌طور انفرادی سازماندهی شده‌اند. به یک نیروی دریایی مجهز به ناوچه‌های تندرو موشک‌انداز، قابلیت‌های هوایی کوتاه برد و نیروی زیردریایی محدود اشاره می‌نماید.

رتبه هشتم: نیروی دریایی گشتزنی و پاسداری [۱۱]

این‌ها به ناوگان‌هایی گفته می‌شود که برای جنگیدن سازماندهی نشده‌اند، ولی صرفاً مأموریت‌های پاسداری و یا گشت و شناسایی را انجام می‌دهند.

رتبه نهم: نیروی دریایی ظاهری (نشانه‌ای) [۱۲]

این‌ها نیروهای دریایی هستند که بعضی از توانمندی‌های سطوح پایین را دارا می‌باشند، ولی اغلب کمی بیشتر از ساختار سازمان‌های رسمی و چند شناور ساحلی ترکیب شده‌اند. این‌ها کشورهای ضعیف و کوچک جهان هستند، نمی‌توانند آرزوهای بیشتری از مأموریت‌های انحصاری و پاسداری را داشته باشند.

اهداف نیروی دریایی راهبردی:

همان‌طوری که قبلاً هم اشاره گردید، یک نیروی دریایی راهبردی دو هدف را دنبال می‌نماید.

برقراری ثبات و امنیت در دریاها باز و اقیانوس‌ها و باز نگه‌داشتن خطوط مواصلاتی دریایی پشتیبانی از سیاست‌های خارجی کشور، شامل مشارکت برای برقراری ثبات جامع بین‌المللی.

به عبارت ساده نیروی دریایی راهبردی ابزاری برای دیپلماسی خارجی و داخلی به حساب می‌آید.

۴- ویژگی‌های یک نیروی دریایی راهبردی:

توانمندی فعالیت در محیط رقابتی
داشتن اهداف بلند مدت
ارتباط حیات نیرو با اهداف راهبردی
ارتباط اهداف راهبردی با پیکره نیرو

۵- شاخص‌های ارزیابی نیروی دریایی راهبردی:

کمیت و کیفیت نیروی انسانی
تسلیمات و تجهیزات
سطح علوم و فناوری مورد استفاده
وضعیت ارتباطات با نیروهای دریایی سایر کشورها
دارا بودن پایگاه‌های ثابت و سیار مناسب در نقاط مختلف دنیا (خصوصاً در مناطق استراتژیک و حساس دریایی)

۶- الزامات نیروی دریایی راهبردی:

قابلیت آفند در دریا
توانمندی‌های پدافند در دریا
ماندگاری در دریا

صحنه‌های نبرد آتی در دریا بسیار متفاوت‌تر از صحنه‌های امروزی خواهد بود و لذا کارکنان نیروی دریایی در قرن بیست و یکم باید از دانش و مهارت‌های خاص و پیچیده دریایی برخوردار باشد.

قدرت دریایی در قرن بیستویکم به نیروی دریایی گفته می‌شود که توانمندی‌ها اساسی و عملیاتی زیر را داشته باشد:

تهاجم دریایی

سپر دریایی

پایگاه دریایی

برای نیل به توانمندی‌های ذکر شده بالا باید لزوماً دو فاکتور مهم و تأثیرگذار زیر را مورد بررسی قرار دهیم:

پرسنل رزمی دریایی (ملوانان)

تجهیزات و پیشرفت تکنولوژی (آزمایشات دریایی)

دیگر الزامات یک نیروی دریایی راهبردی که ما به آن نیازمندیم عبارتند از:

ما باید در زمینه جنگ‌های زیرسطحی، زیردریایی، مین، و اقدامات ضدمین توانمندی‌های لازم را کسب نمائیم، به‌ویژه در حال حاضر تجهیزات اقدامات ضدمین را کسب و بستر آموزش‌های مربوط به آن‌را برای پرسنل فراهم نماییم. یک نیروی دریایی راهبردی که بتواند در فراسوی دریاها در سه بعد هوا، سطح و زیرسطح عمل نماید، کسب سیستم‌های ۴ و مشابه آن الزامی می‌باشد.

نیروی دریایی راهبردی برای افزایش توانمندی‌های عملیاتی (تهاجمی) به فضا نیاز دارد.

وسائل نقلیه بدون سرنشین، زیرسطحی، سطحی و هوایی و به‌کارگیری آن‌ها در جنگ‌های آتی دریایی الزامی می‌باشد. توانمندی‌های مقابله با تهدیدات موشک‌های بالستیک، موشک‌های تاکتیکی دوربرد کروز و دستیابی به این موشک‌ها از نیازمندی‌های اساسی نیروی دریایی راهبردی است.

سلاح‌های لیزری، فضایی، هوایی و سطحی و نحوه مقابله با آن از دیگر نیازمندی‌های آتی جنگ‌های دریایی می‌باشد. تهدیدات جنگ‌های ساحلی و تجهیزات متنوع مقابله با آن، همراه با پرسنل آموزش دیده و کارآمد از الزامات جنگ‌های مدرن دریایی است.

سامانه‌های شناسایی هوایی برای ردگیری در افق‌های دور، تکنولوژی نامرئی و شبکه‌های پیشرفته مخابراتی از الزامات دیگر نیروی دریایی کاربردی می‌باشد.

رؤیای داشتن یک نیروی دریایی راهبردی در دو محصول راهبردی زیر تشخیص داده می شود:

الف) اعزام نیرو به فراسوی دریاها و اقیانوس‌ها

ب) توانایی برقراری امنیت دریایی

لازم به ذکر است که هر دوی این‌ها توسط رزمایش‌های دریایی با داشتن تجهیزات و قابلیت‌های لازم فراهم می‌شود.

۷- نتیجه گیری:

تعداد اندکی از نیروهای دریایی وجود دارند که می‌توانند به عنوان نیروی دریایی آب‌های آبی عمل کنند. در جنگ‌های مدرن، نیروی دریایی آب‌های آبی یا نیروی دریایی کامل، نیروی خودکفایی است که خود را در برابر تهدیدات سطحی، زیرسطحی و هوایی محافظت می‌کند، لذا دارای طیف کاملی از ناوهای هواپیمابر، ناوهای آب‌خاک‌نیروبر، ناوشکن‌های سبک و سنگین، شناورهای سبک تهاجمی برای کنترل دریاها و زیردریایی‌های اتمی تهاجمی مجهز به موشک‌های بالستیک و کروز می‌باشد. لازم به ذکر است که یک نیروی دریایی کامل قابلیت تداوم آماد و پشتیبانی در مسافت‌های دور را دارد. (اصل ماندگاری)

یک نیروی دریایی راهبردی باید قادر باشد، طیف وسیعی از عملیات دریایی را برای تأمین منافع ملی و سیاست خارجی طراحی و به مرحله اجرا درآورد. با توجه به مأموریت واگذار شده به نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در شمال اقیانوس هند (دریای عمان) تا مدار ده درجه، به یک نیروی دریایی راهبردی نیاز است، که قادر باشد عملیات دفاع در دریا را در چهار لایه به شرح زیر طراحی و به مرحله اجرا درآورد:

لایه اول: اجرای عملیات مراقبت و شناسایی در عمق ۱۵۰۰ مایلی و فراهم آوردن زمان کافی برای عملیات مقابله به‌مثل با دشمن.

لایه دوم: به‌کارگیری توانمندی‌های تهاجمی هوایی و دریایی، به‌منظور مقابله با نیروهای تهدید کننده از طریق هوا و دریا.

لایه سوم: به‌کارگیری توانمندی‌های دفاعی، نزدیک خطوط ساحلی برای جلوگیری از عملیات دشمن در آب‌های سرزمینی، و خطوط کشتیرانی ساحلی به‌وسیله اقدامات ضدمین، تجهیزات دفاع هوایی و کشتی‌ها جنگی ساحلی صورت

می‌گیرد.

لایه چهارم (دفاعی یا نهایی): دفاع به وسیله تفنگداران دریایی یا به وسیله نیروهای متحرک زمینی علیه یک نیروی تهدید کننده، که موفق شده از شکاف‌های دریایی و هوایی عبور نمایند، جلوگیری از ورود آن‌ها به منابع حیاتی و پرجمعیتی.

پنج مأموریت استراتژیکی که باید توسط یک نیروی دریایی راهبردی به مرحله اجرا درآید:

- شکست حملات آن‌ها روی ایران ()
- دفاع از منافع ملی در منطقه تا مدار ده درجه ()
- دفاع از منافع جهانی ()
- حفاظت از منافع ملی در منطقه انحصاری اقتصادی ()
- شکل‌دهی محیط استراتژیکی ((

لذا نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران، به منظور برخورد با چالش‌های جهانی قرن بیست و یکم در شمال اقیانوس هند، دریای عمان، منطقه انحصاری اقتصادی ایران در شمال غربی اقیانوس هند و به طور کلی برای دفاع از منافع ملی کشور در حوزه مسئولیت بایستی الزامات و ویژگی‌های یک نیروی دریایی کامل را در خود بوجود آورد. همچنین نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران بایستی با برقراری تعاملات همه جانبه در ابعاد آموزشی و عملیاتی، همکاری و اجرای عملیات‌های متنوع دریایی با سایر کشورها در زمینه برقراری امنیت دریایی را همواره در دستور کار خود داشته باشد. برای نیل به مشخصه‌های یک نیروی دریایی کامل با قابلیت عملکرد در ابعاد جهانی توجه به مؤلفه‌های ذیل از اهمیت بسزائی برخوردار است:

(۱) پرسنل رزمی کارآموده و کیفی نیروی دریایی (ملوانان، کارکنان)

(۲) تغییرات و پیشرفت‌های فناوری (آزمایش، آموزش و انواع رزمایش‌ها)

مسئله مهمی را که هرگز نباید آن‌را فراموش نماییم، آن است که نیروی انسانی با ارزش‌ترین و اساسی‌ترین عنصر ایجاد یک نیروی دریایی راهبردی در قرن بیست و یکم می‌باشد. از این‌رو نیروی دریایی باید به گونه‌ای اقدام نماید که در قرن بیست و یکم، زمان چالش‌های بین‌المللی، عصر انفجار تکنولوژی، اطلاعات، بتوانیم با جذب بهترین جوانان این کشور، فرماندهان صحنه‌های پیچیده جنگ‌های دریایی قرن بیست و یکم را آماده نماییم.

- [1]

- [2]

- [3]

(1): (- [4])

(2): (- [5])

3: - [6]

4: - [7]

5: - [8]

6: - [9]

7: - [10]

8: - [11]

9: - [12]